

Inesa NOVITSKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Vocational Education and Educational Management, Head of the Department of Postgraduate and Doctorate Studies, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40 Velyka Berdychivska Str., Zhytomyr, Ukraine, 10008

E-mail: inesanovicka@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0780-0580

Scopus-Author ID: 56669958600

Researcher ID: AAS-5032-2020

Інеса НОВИЦЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, завідувач відділу аспірантури та докторантури, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008

**TECHNOLOGY OF TRAINING DOCTORS OF PHILOSOPHY:
TENDENCIES, ADVANTAGES, DISADVANTAGES**

Abstract. *The section of the monograph highlights the main trends, advantages, disadvantages and changes in the system of training doctors of philosophy (candidates). Features of realization of the new concept of preparation of doctors of philosophy are presented. Strategies for modernization of education and science are analyzed: focus on European and world standards, accessibility and quality, openness of educational systems, informatization and digitalization. implementation of new approaches to national education. it is determined that the leading categories of the new model of training doctors of philosophy are humanization as a basic in the system of human self-worth; globalization as a reality of today; innovation as a strategy of modern movement and development of mankind. Peculiarities of using a number of scientific approaches are presented, namely: systemic, synergetic, competence, activity, acmeological, technological.*

Educational programs are analyzed and the overarching goal is to train highly qualified, competitive, integrated into the European and world scientific and educational space specialists of the degree of Doctor of Philosophy in relevant specialties who are able to find, justify new

results, offer and implement innovative research. world level, capable of independent research, scientific-organizational, pedagogical-organizational and practical activities, teaching in higher education institutions. The list of competencies that must be formed in the current competitive graduate student is presented.

It is proved that an effective element in the training of doctors of philosophy is the educational component. The peculiarities of the implementation of the educational component during the last 20 years of postgraduate training are analyzed. Curricula for training at the third (educational and scientific) level of higher education are presented.

The main achievements and achievements of graduate and postgraduate graduates, which testify to the depth of scientific activity, are highlighted. The main scientific centers that are crucial in the formation of a young scientist are presented. Scientific schools are presented as one of the strata of the scientific community that provides the implementation of the educational program of training a doctor of philosophy. Further perspectives and the concept of development of the school of Doctor of Philosophy of Zhytomyr State University named after Ivan Franko are outlined.

Key words: the third (educational-scientific) level of higher education, doctor of philosophy, features of preparation of doctors of philosophy, technologies of preparation of doctors of philosophy, model of preparation of postgraduate students, scientific approaches, educational and scientific component, individual trajectory of development and learning.

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ

Анотація. У розділі монографії висвітлено основні тенденції, переваги, недоліки та зміни у системі підготовки докторів філософії (кандидатів наук). Представлено особливості реалізації нової концепції підготовки докторів філософії. Проаналізовано стратегії модернізації освіти та науки: орієнтація на європейські та світові стандарти, доступність та якість, відкритість освітніх систем, інформатизація та цифровізація, реалізація нових підходів національної освіти. Визначено, що провідними категоріями нової моделі підготовки докторів філософії стають: гуманізація як базова в системі самоцінності людини; глобалізація як реальність сьогодення; інноваційність як стратегія сучасного руху та розвитку людства. Представлено особливості використання ряду наукових

підходів, а саме: системного, синергетичного, компетентнісного, діяльнісного, акмеологічного, технологічного.

Проаналізовано освітні програми та визначено наскрізну мету, яка полягає у підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих у європейський та світовий науково-освітній простір фахівців ступеня доктора філософії за відповідними спеціальностями, які здатні знаходити, обґрунтовувати нові результати, пропонувати та реалізовувати інноваційні ідеї теоретичних досліджень вітчизняного й світового рівня, здатні до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної, педагогічно-організаційної та практичної діяльності, викладацької роботи у закладах вищої освіти. Представлено перелік компетентностей, які мають бути сформовані у нинішнього конкурентоспроможного випускника аспірантури.

Доведено, що дієвим елементом у підготовці докторів філософії є освітня складова. Проаналізовано особливості реалізації освітньої складової впродовж останніх 20 років підготовки в аспірантурі. Представлено навчальні плани підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

Висвітлено основні досягнення та здобутки аспірантів та випускників аспірантури, які засвідчують глибинну наукової діяльності. Представлено основні наукові осередки, які є вирішальними в становленні молодого науковця. Зокрема наукові школи як один із пластів тієї наукової спільноти, яка забезпечує реалізацію освітньої програми підготовки доктора філософії. Окреслено подальші перспективи та концепцію розвитку школи доктора філософії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Ключові слова: *доктор філософії, особливості підготовки докторів філософії, технологія підготовки докторів філософії, модель підготовки аспірантів, наукові підходи, освітня та наукова складова, індивідуальна траєкторія розвитку та навчання.*

Вступ. Впродовж останніх років відбуваються кардинальні соціокультурні зміни в Україні, які зумовлені модернізацією та спрямованістю системи освіти у світовий та європейський простір. Відбувся перехід на нову модель державного управління яка базується на розширенні демократичних прав, посиленні ролі громадськості у життєдіяльності суспільства, що у свою чергу вплинуло на роль і зміст системи освіти, зумовило потребу у докорінній зміні освітньої галузі. Відбулися істотні зміни і в

інституції підготовки кадрів вищої кваліфікації, зокрема в її організаційних засадах, філософії розвитку, способах підготовки та можливостях реалізації освітньої та наукової складової кожного науковця. Відтак з 2014 року і по сьогодні пріоритетними стратегіями визначено перехід на інноваційну модель розвитку освіти, що підкріплено відповідними документами, а саме: Законами України «Про освіту» зі змінами, «Про вищу освіту» зі змінами, «Про науково-технічну інформацію» зі змінами, «Про наукову і науково-технічну діяльність» зі змінами; постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» зі змінами, «Про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами, «Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти», «Про порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії»; наказами Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», «Про затвердження форм документів атестаційної справи здобувача ступеня доктора філософії», «Про окремі питання реалізації Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії»; листами Міністерства освіти і науки України «Щодо застосування окремих положень Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії»; Національною доктриною розвитку освіти тощо.

Враховуючи визначені стратегії пріоритетними напрямками модернізації освіти та науки стали: орієнтація на європейські та світові стандарти, доступність та якість, відкритість освітніх систем, інформатизація та цифровізація, реалізація нових підходів національної освіти – гуманізація, демократизація, педагогіка партнерства та співробітництва, особистісно орієнтований та компетентнісний розвиток, регулювання інноваційної діяльності, спрямованість на розвиток, формування ефективного конкурентноспроможного середовища, а головне індивідуалізація освітньої траєкторії кожним учасником освітнього процесу, особистісна орієнтація сучасних освітніх систем.

Як уже зазначалося, суттєвих змін зазнала й інституція підготовки кадрів вищої кваліфікації – докторів наук та докторів філософії, яка становить цілісну систему наукових досліджень. З'явилися нові концепції, моделі підготовки докторів філософії, розробляються нові технології, значно розширився поняттєвий апарат теорії кандидатської школи. Така інтенсивність змін пов'язана, перш за все, із сучасними

тенденціями розвитку, новими підходами до процесів наукового пізнання, новим науковим баченням змісту теоретичних знань.

Провідними категоріями нової моделі підготовки докторів філософії стають гуманізація, як базова в системі самоцінності людини; глобалізація, як реальність сьогодення; інноваційність, як стратегія сучасного руху та розвитку людства¹. Все це комплексно має враховувати сучасний науковець з метою самозбереження, саморозвитку, виконання основних завдань еліти суспільства – впровадження найкращих українських та світових практик у систему освіти та забезпечення відповідного вдосконалення системи освіти в цілому задля розвитку суспільства.

Отже, відповідно до нової наукової парадигми важливою ознакою сучасного розвитку вищої освіти стає цілісне бачення процесів і змін, які відбуваються в межах системи, а також усвідомлення та бачення результатів, на досягнення яких і спрямована професійна діяльність.

Загальнопедагогічну методологію нашого дослідження визначають сучасні концепції модернізації вищої освіти, наукової діяльності, які апробовані у науковому доробку вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, в дослідженнях В.П. Андрущенко, О.Є. Антонової, Б.М. Бім-Бада, І.Д. Беха, Л.М. Ващенко, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюна, В.Г. Кременя, П.Ю. Сауха, О.М. Спіріна, Ю.І. Мальваного, М.І. Романенко та інших. Так, сучасна концепція підготовки кадрів вищої кваліфікації переживає період складних трансформаційних перетворень, інноваційних зрушень та період оновлення, які зумовлені глобалізаційними змінами в суспільстві, потребами держави та суспільства в цілому. Зокрема, це передбачає перехід на нову гуманістично-орієнтовану освітню парадигму в системі вищої освіти, переорієнтацію освіти як важливого фактору зміцнення демократичних засад в освіті та науці.

Основу такого підходу складають цілісний погляд на здобувача вищої освіти та викладача, фокусування уваги на розвитку їхньої особистості, фундаментальність та універсальність освіти, особистісна орієнтація на власні потреби, неперервність навчання, саморозвиток, самовдосконалення, самовизначення власного

---

¹ Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ : Вища школа, 1998. 80 с.; Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ : Знання України, 2003. 450 с.; Саух П. Зміна парадигм соціальних наук і трансформація культуроосвітнього простору на межі тисячоліть. *Освіта і управління*. 2000 (2001). Т.4. № 3-4. С. 26–30.

життєвого шляху, відчуття відповідальності перед собою, колективом, державою, суспільством, пріоритет інноваційних стратегій розвитку установи, відмова від принципів авторитарного управління, запровадження людинозберігаючих технологій освітнього менеджменту.

Як зазначає Л.В. Вознюк нинішня система освіти пронизана «ідеєю самоцінності людини, її інтелектуального та духовного рівня зростання, здатності до саморозвитку..., до самореалізації свого творчого потенціалу»². Крім того, такий підхід дозволяє удосконалити систему управління колективом загалом, систему мотивації, налагодити та забезпечити партнерство у спільній діяльності, залучити до освітньо-наукового життя усіх учасників освітнього процесу закладу вищої освіти з врахуванням індивідуально-психологічних особливостей кожного, забезпечити умови для професійного зростання тощо.

Пов'язуючи сценарій свого майбутнього розвитку з концепцією суспільства, яке навчається (learning society), наукова спільнота визначила провідні принципи освіти XXI століття, які лягли також в основу побудови моделі підготовки докторів філософії в Житомирську державному університеті імені Івана Франка, а саме: навчатися пізнавати, робити, жити разом, жити так, аби реалізувати усі наявні та приховані таланти у кожній особистості³. Відтак, освіта та наука для XXI століття мають стати доступними для всіх соціальних груп, повинні формувати відповідальність, толерантність та добросовісність. У зв'язку з цим актуалізується значення професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема і за третім рівнем вищої освіти.

Крім того, у останні десятиріччя набрала масовості методологія, посилюється її спрямованість на формування спеціальних умінь у галузі наукової роботи. Власне, вона набувала статусу нормативності, її найважливішим завданням стає методологічне забезпечення дослідницької роботи. Реалізація таких принципів роботи в закладах освіти починається фактично з перших кроків

---

² Вознюк Л.В. Гуманістичні засади інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: управлінський аспект: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 ; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2008. 225 с.

³ Delors J. Learning: the Treasure Within. Report to UNESCO of International Commission on education for the Twenty-First Century. Paris : UNESCO Publishing, 1996. P. 81.

написання наукової праці – від статті, наукового проєкту, до ґрунтовної кваліфікаційної роботи.

Виходячи із мети та завдань системи підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти важливо передбачити використання ряду наукових підходів. А саме: системного, синергетичного, компетентнісного, діяльнісного, акмеологічного, технологічного.

Особливістю реалізації системного підходу є його наскрізне застосування, як напряду методології спеціально-наукового пізнання та соціально-педагогічної практики. Даний підхід дозволяє досліджувати об'єкти, певне явище як ціле, як систему, виявляти різноманітні типи зв'язків в їхніх межах і зводити їх в єдине ціле, а також визначати пріоритети актуалізованої проблеми. Тобто дослідити сутність явищ, процесів, об'єктів з урахуванням отриманих результатів у ході їх розвитку, удосконалення⁴.

Синергетичний підхід набув актуальності та масовості як нова загальнонаукова методологія, що спрямована на розв'язання суперечностей між стабільністю, загальною необхідністю і змінністю, хаотичною випадковістю⁵. Положення синергетичного підходу дають змогу з іншого боку розглянути систему підготовки здобувачів вищої освіти: розвиток відповідної системи не завжди планомірний, поступовий, лінійний або безконфліктний процес, він супроводжується кризами, що зумовлюють потребу удосконалення, модернізації, стимулювання саморозвитку та самовиховання. Використання синергетичного підходу до аналізу розвитку університетської освіти дає можливість визначати моменти переходу на істотно нові траєкторії розвитку, особливості забезпечення саморозвитку та самовдосконалення.

Враховуючи зміни пріоритетів вищої освіти, а саме перехід від когнітивно-орієнтованої до особистісно-орієнтованої концепції та утвердження новітньої світової компетентнісно-орієнтованої концепції набув обов'язковості та масовості компетентнісний підхід.

Як зазначають відомі науковці використання компетентнісного підходу сприяє подоланню традиційних орієнтацій вищої освіти, зумовлює нове бачення самого змісту освіти, методів і технологій його

---

⁴ Сидорчук Н.Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 584 с.

⁵ Там само.

подання, дозволяє визначати індивідуальну траєкторію освіти, усвідомлювати здатність до навчання, саморозвитку, самоактуалізації, соціалізації і розвитку індивідуальності⁶. До того ж, виокремлено ряд особливостей компетентнісного підходу, які забезпечують міждисциплінарну інтегрованість, виявляють наявність зв'язків між цілями освіти та ситуаціями, що трапляються, впливають на пріоритетність ціннісно-змістових орієнтацій майбутніх фахівців та професіоналів, шляхи оновлення змісту освіти, який має бути насичений практико-орієнтованими, життєвими ситуаціями⁷.

Реалізація концепції компетентнісного підходу не суперечить традиційному навчанню, а лише посилює його практичну орієнтацію, суттєво розширює його зміст, визначає спрямованість освітнього процесу на розвиток здібностей особистості вибирати оптимальні рішення з різноманіття можливих, успішно реалізовувати поставлені завдання із застосуванням інноваційних підходів, а не просто на засвоєння певної сукупності знань, умінь і навичок.

Наведене вище дає підстави визначити та розглядати нову систему підготовки докторів філософії як всезагальну систему оволодіння комплексом компетенцій, що визначають потенціал, здібності до виживання, розвитку та самовдосконалення в умовах сучасного насиченого простору з використанням знань, умінь та навичок створення та збереження відповідних умов.

Важливим в системі підготовки кадрів вищої кваліфікації є реалізація діяльнісного підходу, який дозволяє визначити та проєктувати провідні види діяльності, а саме: навчальну, творчу, науково-дослідну, самоосвітню тощо. Науковцям надається можливість проявити себе активними суб'єктами не лише науково-дослідного, а й освітнього процесів.

Реалізація діяльнісного підходу дозволяє визначити нову якість освіти. Відтак, можна не лише визначити стан і результативність процесу освіти, відповідність потребам та очікуванням суспільства, а й усвідомлювати та визначити відповідність результатів діяльності запитам кожного індивіда, що слугують процесами самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації. Відповідно формується об'єктивне,

---

⁶ Сидорчук Н.Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 584 с.

⁷ Там само.

критичне ставлення як до себе, так і до інших, до навколишнього світу, чого так часто нам не вистачало. Таке навчання глибше впливає на розвиток індивідуальних інтересів, соціальну активність, орієнтується не лише на засвоєнні знань, але й на способах оволодіння ними, на розвитку творчого потенціалу⁸.

Такий процес зумовлює також застосування акмеологічного підходу, в основі якого визначення закономірних зв'язків між рівнями продуктивності освітніх систем, окремих закладів освіти, окремих учасників освітнього процесу, мірою розвитку компетентності випускників відповідних рівнів щодо реалізації професійної діяльності та затребуваності на ринку праці; вивчення та впровадження поетапної моделі становлення професіонала, побудова індивідуальної траєкторії успіху⁹. На засадах акмеологічного підходу забезпечується процес самореалізації творчих потенціалів усіх учасників освітнього процесу, закріплюється система освітніх пріоритетів, посилюються євроінтеграційні процеси в освіті та чіткіше реалізуються основні цілі, а саме підготовка висококваліфікованих кадрів¹⁰.

Удосконалення якості підготовки докторів філософії залежить також від створення реальних умов для вироблення і закріплення необхідних компетентностей, а результативність – від усвідомлення сутності й різноманітності функцій в процесі професійного становлення та їх інтеграції на теоретико-методологічному та практичному рівнях. Суттєвою ознакою оновлення системи підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти університетів є її технологізація та реалізація технологічного підходу. Застосування технологічного підходу спрямоване на модернізацію вищої освіти, оскільки пріоритетними окреслено завдання формування цілісної гармонійно розвиненої особистості, що у свою чергу поряд із традиційною освітньою системою вимагає впровадження інтерактивних методів, інтегрованих технологій, інформаційних технологій, які дають змогу ефективно засвоювати знання, повною мірою входити в сучасний

---

⁸ Сидорчук Н.Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 584 с.

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

інформаційний простір й реалізовувати потребу в постійному самовдосконаленні, самонавчанні, саморозвитку.

В науковій літературі зазначено, що технологія як феномен завжди була важливою складовою історії людства, формою вираження інтелекту, сфокусованого на розв'язанні ключових проблем буття¹¹. Власне освітня технологія є саме тим методологічним та практичним інструментарієм який дозволяє забезпечити якісний кінцевий результат¹². Унікальність технології полягає у її відтворюваності, стійкості результатів, практичній відсутності випадковостей¹³.

Реалізація професіографічного підходу у підготовку докторів філософії дозволяє глибше здійснювати аналіз професійного становлення особистості, формування її професійної компетентності у межах певної освітньої системи, бо залежить від зміни інформаційного простору, взаємодії засобів професійної діяльності, соціокультурної сторони професій, еволюції типів професіоналів, удосконалення способів їх підготовки та перепідготовки тощо¹⁴.

З метою підвищення можливостей випускників закладів вищої освіти до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи спрямовано зусилля на структурне реформування національної системи вищої освіти, зміну освітніх програм. Створення єдиного освітнього простору є новітньою тенденцією розвитку вищої школи, його розглядають як мету, засіб¹⁵ та результат реалізації концепції eBologna¹⁶, в якому освітні установи

---

¹¹ Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2004. С. 64.

¹² Там само. С. 65.

¹³ Шахов В. І. Технологічний підхід в галузі педагогічної освіти. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Nzvdpd/pp/2007_20/text%201-20/tehnologichnuu%20pidxid.pdf.

¹⁴ Сидорчук Н.Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 584 с.

¹⁵ Европейская зона высшего образования / С. Научная библиотека ХНУРЭ. URL: <http://www.lib.kture.kharkov.ua/ua/elehx28/1.php>

¹⁶ Вища освіта України і Болонський процес : [навч. посіб.] / за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2004. С. 89.

мають забезпечити економічно ефективну освіту особам будь-якого віку та стати платформою Європейського освітнього простору¹⁷.

На загальноєвропейському рівні побудова Європейського освітнього простору потребує проведення наукових досліджень та розробок, що забезпечать послідовний розвиток та індивідуалізацію вищої освіти.

Власне за такими принципами побудована технологія підготовки докторів філософії у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» підготовка має забезпечити сформованість таких знань, умінь та компетентностей у випускників третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітніх установ¹⁸ які забезпечать: процес генерування нових ідей, вирішення комплексних проблем «у відповідній галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності», оволодіння та орудування необхідною методологією наукової та педагогічної діяльності, реалізацію та втілення власного наукового дослідження з явною науковою новизною, теоретичним, практичним значенням, представлення та захист результатів дослідження «у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю наукових статей»¹⁹.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій у аспіранта має бути сформовано ще ряд компетентностей, зокрема: глибинні знання із спеціальності, опанування основних концепцій, усвідомлення теоретичних і практичних проблем за відповідною спеціальністю,

---

¹⁷ Европейская зона высшего образования [Электронный ресурс] / С. Научная библиотека ХНУРЭ. URL: <http://www.lib.kture.kharkov.ua/ua/elexh28/1.php> – 1. 03. 2009 г. Загол. с экрана.

¹⁸ Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016р. № 261 (зі змінами). Дата оновлення: 19.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.10.2021)

¹⁹ Про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 (зі змінами). Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.10.2021)

володіння основними термінами, категоріями, загальнонауковими, світоглядними компетентностями, сформовані професійна етика та кругозір; набуття універсальних практичних навичок дослідника, уміння підбирати та впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, володіння знаннями, концепціями та навичками викладання фахових дисциплін, усвідомлення їхнього місця у навчальному плані вищої школи, володіння франчайзинговими технологіями, технологіями управління науковими проектами, забезпечення та дотримання норм академічної доброчесності, прав інтелектуальної власності, здобуття та володіння мовними компетентностями²⁰.

Таким чином, аналіз нормативної та наукової літератури дозволяє зробити висновок, що змістова єдність, гуманістична спрямованість, європейська солідарність, що представлена новими освітніми концепціями та технологіями зумовили революцію в системі вищої освіти. Інноваційний розвиток освіти спричинив важливість процесів, які у свою чергу тісно пов'язані зі змінами в самих освітніх системах.

Доцільним вбачаємо згадати поняття «інновація», яке у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі трактується по-різному. За функціональною характеристикою «інновація» – це створення та впровадження різних видів нововведень, які спричиняють зміни²¹. До того ж, «інновацію» доцільно тлумачити як процес творення, розповсюдження та використання нового практичного засобу (новизни, нововведення) в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень²². Отже, це процес змін у системах, технологіях, організаціях, «змін у способах діяльності, стилі мислення, які з цим пов'язані»²³. Таким чином, «інновація» виступає фактором оновлення всього освітнього середовища,

---

²⁰ Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 (зі змінами). Дата оновлення: 02.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>(дата звернення: 30.10.2021)

²¹ Пінчук В.М. Інноваційні процеси: підґрунтя проектування нових освітніх технологій // Освіта і управління. 1998. № 3. С. 88–97.

²² Вознюк Л.В. Гуманістичні засади інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: управлінський аспект: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 ; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2008. 225 с.

²³ Там само.

включаючи й учасників інноваційного освітнього процесу. З врахуванням таких вимог та викликів суспільства було переформатовано систему підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема, і здобувачів третього рівня вищої освіти.

Так, у 2016 році закладами вищої освіти було усвідомлено абсолютно новий етап у становленні школи доктора філософії. Починаючи з вересня 2016 року відповідно до Закону України «Про вищу освіту» підготовка в аспірантурі приведена у відповідність з європейським стандартом третього рівня вищої освіти. А саме, запроваджено освітню складову підготовки за освітньо-науковим рівнем – доктор філософії (PhD), якої в попередній моделі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в аспірантурі не було. Вперше було проведено ліцензування. Відповідно до рішення Ліцензійної комісії Міністерства освіти і науки України Житомирський державний університет імені Івана Франка отримав ліцензію на розширення освітньої діяльності у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні (витяг ЛВ № 00109-000168 з Єдиної державної електронної бази питань освіти щодо здійснення освітньої діяльності закладу освіти у сфері вищої освіти) з 11 спеціальностей, що представлено у таблиці 1.

Нині за новими спеціальностями навчається 75 докторів філософії, з них 70 за рахунок коштів державного замовлення. Загалом за період 2016–2021 р.р. в аспірантурі університету завершили навчання за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти 56 осіб. Підготовка проходить відповідно до навчальних та робочих навчальних планів, які щорічно оновлюються та затверджуються на вченій раді університету, відповідно до індивідуальних навчальних планів та індивідуальних планів наукової роботи. Варто також відзначити, що освітньо-наукові програми, за якими навчаються здобувачі третього рівня вищої освіти також проходять щорічний моніторинг як за участі здобувачів, так і роботодавців, випускників аспірантури, що дозволяє враховувати та реалізовувати практичні потреби нашого регіону у кадрах вищої кваліфікації.

Кожна освітньо-наукова програма з підготовки докторів філософії є унікальною, наскрізною метою визначено підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих у європейський та світовий науково-освітній простір фахівців ступеня доктора філософії за відповідними спеціальностями, як здатні знаходити, обґрунтовувати нові результати, пропонувати та реалізовувати інноваційні ідеї теоретичних досліджень вітчизняного

й світового рівня, здатні до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної, педагогічно-організаційної та практичної діяльності, викладацької роботи у закладах вищої освіти.

Таблиця 1

Перелік спеціальностей за якими проводиться підготовка у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні з 2016 року

№ з/п	Шифр та найменування галузі знань	Код та найменування спеціальності		Ліцензований обсяг	Номер і дата рішення
1	2	3		4	5
1.	01 Освіта	011	Науки про освіту	10	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016; Постанова КМУ № 53 від 01.02.2017
2.	01 Освіта	011	Освітні, педагогічні науки	10	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
3.	01 Освіта	014	Середня освіта	15	Наказ МОН №771 від 04.07.2016
4.	01 Освіта	015	Професійна освіта	10	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
5.	03 Гуманітарні науки	031	Релігієзнавство	6	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
6.	03 Гуманітарні науки	032	Історія та археологія	5	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
7.	03 Гуманітарні науки	033	Філософія	6	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
8.	03 Гуманітарні науки	035	Філологія	8	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
9.	05 Соціальні та поведінкові науки	053	Психологія	4	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
10.	09 Біологія	091	Біологія	5	Наказ МОН № 590 від 30.05.2016
11.	11 Математика та статистика	111	Математика	5	Наказ МОН №771 від 04.07.2016

Важливим критерієм цілей освітніх програм є формування фундаментальної наукової підготовки фахівців, здатних розв'язувати

актуальні, сучасні наукові фахові задачі, проводити оригінальні самостійні наукові дослідження, спрямовувати вектор своїх досліджень у напрямку отримання оригінальних наукових результатів та їх застосувань в задачах, які постають в сучасному світі, а також здатних до набуття досвіду керування навчально-пізнавальною та науково-дослідницькою діяльністю.

Також було розширено перелік компетентностей, які мають бути сформовані у нинішнього конкурентоспроможного випускника аспірантури. Зокрема, у ряді освітніх програм заявлено, що сучасний науковець має володіти арсеналом максимально розвиненої здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення на аналізі інформації з різних джерел, генерувати нові ідеї, працювати в міжнародному науковому просторі, приймати обґрунтовані рішення, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, до саморозвитку і самовдосконалення, нести відповідальність за наукову достовірність досліджень, прийняття експертних рішень, розвивати та формувати уміння працювати з аудиторією, вивчати, узагальнювати та впроваджувати в освітній процес інновації.

Крім цього, сучасний конкурентоспроможний та європейсько-націлений науковець повинен вільно орієнтуватися в аналоговому середовищі досліджень; знати доробок провідних зарубіжних та вітчизняних вчених, наукових шкіл; вміти формулювати мету власного унікального наукового дослідження, вміти проводити універсальний моніторинг наукового доробку та інших джерел інформації; усвідомлювати, відбирати та використовувати різноманітну інформацію; вміти використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології; вміти налагоджувати шляхи обміну інформацією та забезпечувати зворотній зв'язок; вміти кваліфіковано формулювати, обґрунтовувати і застосовувати на практиці нові конкурентоздатні ідеї, методи та визначати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан наукової концепції держави; вміти формувати команду дослідників; вміти налагоджувати та утримувати спільний діалог з науковою спільнотою та професіоналами-практиками; знати рідну мову та іншу мову, аби забезпечувати мовну безбар'єрність та безкордонну мобільність.

Актуалізація проблеми підготовки доктора філософії до ефективної діяльності в реформованій вищій школі передбачає проблему вдосконалення структури, форм і методів практичної підготовки. Теоретичні знання, вміння, навички та професійні

компетентності майбутнього науковця, викладача вищої школи, закладу освіти загалом закріплюються у процесі асистентської педагогічної практики. Педагогічна практика допомагає синтезувати теорію та практику професійної підготовки, забезпечує повний та всебічний розвиток особистості фахівця. Такий підхід підтримують вітчизняні та зарубіжні науковці, кожен освітній заклад та установа повинні розробити стрижневу програму професійно-педагогічної підготовки з компонентом педагогічного досвіду. А саме: академічні наукові та теоретичні педагогічні знання є фундаментом професійної підготовки, а педагогічна практика має відбуватися, в умовах, реально наближених до діяльності і не повинна поєднуватися з іншими компонентами підготовки.

Варто зауважити, що у Західній Європі ведеться тривала дискусія про кількісне співвідношення у навчальних планах дисциплін теоретико-методичного та практичного, які впливають на гуманізацію²⁴.

Відтак, створення і розвиток системи безперервної освіти пов'язані також з необхідністю підвищення рівня кваліфікації вже дипломованих спеціалістів. Це у свою чергу дозволить зменшити розрив між первинною професійною підготовкою і новими вимогами, які виникають в ході розвитку економічної, наукової, культурної і соціальної галузей суспільства. Все частіше можна було спостерігати розрив між знаннями спеціалістів та рівнем стрімкого вдосконалення і розвитку науки та техніки. Все це призвело до реформи системи підготовки кадрів вищої кваліфікації.

Важливою ланкою безперервної професійної освіти є врахування продовження навчання за усіма рівнями: від першого (бакалаврського) до другого (магістерського), і далі – третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти. Успішне завершення попереднього рівня дає змогу продовжити навчання на наступних, при чому важливо ці процеси підкріплювати практичною складовою: відкриття навчальних центрів, різноманітних курсів, які стають ще однією з інституцій удосконалення, набуття або перезарахування професійних компетентностей.

У зв'язку з цим у багатьох західних країнах (Велика Британія, Німеччина, Італія, Франція, Швеція, тощо) почали функціонувати

---

²⁴ Ковальова С.М. Кейс-метод у системі професійної підготовки майбутніх учителів у Великій Британії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 262 с.

ретельно розроблені й організовані програми, спрямовані на підвищення кваліфікації фахівців, що було переформатовано у нашу освітню та наукову площину. Завдання якісної підготовки потребує гармонійного поєднання педагогічних, наукових і професійних знань, умінь, що відповідно впливають на зміст вищої освіти. Власне, все це зумовило інтернаціоналізацію системи, вдосконалення структури і змісту вищої освіти та створення єдиного європейського освітнього простору.

Важливим етапом удосконалення системи вищої освіти, зокрема рівня доктора філософії є контроль якості, який передбачає запровадження нових форм суспільного контролю якості освітніх та наукових програм закладів вищої освіти та професійних компетентностей їх випускників. Однією з таких форм визначено акредитацію освітніх програм. Для закладів вищої освіти це стало ще одним викликом щодо збереження мережі підготовки кадрів вищої кваліфікації, зокрема докторів філософії (кандидатів наук).

Починаючи з 2020 року стартувала програма акредитації перших освітніх програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які отримали ліцензію в 2016 році. Шлях акредитації третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти насправді виявився досить таки непередбачуваним, це стало ще одним переломним періодом переформатування технології підготовки докторів філософії. Як засвідчив аналіз рішень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо акредитації освітніх програм, кожен заклад вищої освіти представляв власний алгоритм акредитації, свої особливі освітні програми, які націлені на державну політику розвитку науки, регіон, заклад освіти та здобувача вищої освіти. Іноді досить жорстко відстоював позиції існування тієї чи іншої програми, її перспективність та унікальність. Житомирський державний університет імені Івана Франка також пройшов шлях акредитації, при чому треба зауважити, що на сьогодні нами успішно акредитовано 11 освітніх програм. Зокрема у 2020 році було акредитовано 5 освітніх програм та 6 програм у 2021 році.

Загальна інформація про акредитацію освітньо-наукових програм за відповідними спеціальностями, отримані сертифікати та терміни їх дії представлена в табл. 2.

Дієвим елементом у підготовці докторів філософії є освітня складова. Хоча треба зауважити, що починаючи з 2000 року у аспірантів усіх форм навчання нашого університету проходила залікова місячна сесія, для них читалися спеціальні навчальні

дисципліни. Традиційно у грудні–січні вони слухали лекції та були задіяні на практичних та лабораторних заняттях. Так, у аспірантів усіх спеціальностей та форм навчання викладалися наступні навчальні дисципліни: «Методика оформлення наукових досліджень», «Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу», «Теорія та практика наукового стилю української мови», «Інформатика», «Організація виховної роботи у вищому навчальному закладі», «Вища освіта і Болонський процес», «Актуальні проблеми сучасної науки» та «Особливості викладання фахових дисциплін у вищій школі». З 2006–2007 н. р. додається курс «Основи інтелектуальної власності».

Таблиця 2

**Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти
освітньо-наукових програм третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти Житомирського державного університету
імені Івана Франка**

Спеціальність	ОНП	Номер сертифіката, дата видачі	Термін дії
011 Освітні, педагогічні науки	Загальна педагогіка та історія педагогіки	№ 1649 від 02.06.2021	01.07.2026
014 Середня освіта	Теорія та методика навчання (українська мова)	№ 2412 від 04.10.2021	01.07.2027
015 Професійна освіта	Теорія і методика професійної освіти	№ 684 від 16.10.2020	01.07.2026
031 Релігієзнавство	Релігієзнавство	№ 2096 від 29.07.2021	01.07.2027
032 Історія та археологія	Історія України	№ 683 від 16.10.2020	01.07.2026
033 Філософія	Соціальна філософія та філософія історії	№ 682 від 16.10.2020	01.07.2026
035 Філологія	Теорія літератури	№ 681 від 16.10.2020	01.07.2026
035 Філологія	Українська література	№ 2098 від 29.07.2021	01.07.2027
053 Психологія	Педагогічна та вікова психологія	№ 2162 від 28.08.2021	01.07.2027
111 Математика	Математичний аналіз	№ 2066 від 29.07.2021	01.07.2027

Приклади додатків до наказу про планування навчального навантаження в Житомирському державному університеті імені Івана Франка представлено на рис. 1, рис. 2, рис. 3.

РОЗПОДІЛ ГОДИН ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З АСПІРАНТАМИ I-го РОКУ ПІДГОТОВКИ
(2001–2002 н.р.)

№ п/п	Назва предмету	Спеціальність	Кафедри, які забезпечують читання	Семестр	Кількість годин				Форма контролю
					всього	лекції	практ.	добр.	
1.	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вишого навчального закладу	02.00.02-аналітична хімія, 02.00.01-неорганічна хімія, 03.00.08-зоологія, 03.00.17-гідро-біологія, 09.00.11-релігієзнавство, 10.01.01-українська література, 10.02.01-українська мова, 10.02.04-германські мови, 10.01.06-теорія літератури, 13.00.01-загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.04-теорія і методика професійної освіти, 13.00.07-теорія і методика виховання, 19.00.07-педагогічна та вікова психологія	Педагогіки і психології	I	26	12	6	8	залік
2.	Організація виховної роботи у вишому навчальному закладі		Теорія та методики виховання	I	10	4	2	4	залік
3.	Методика оформлення наукових досліджень		Англійської філології	I	8	8	-	-	залік
4.	Теорія та практика наукового стилю української мови		Української мови	I	30	10	20	-	залік
5.	Інформатика		Інформатики	I	30	10	20	-	залік
6.	Актуальні проблеми сучасної науки		Хімії, зоології, ботаніки, педагогії, української мови, української літератури, англійської філології, філософських та економічних дисциплін, зарубіжної літератури соціальної та дитячої психології	I	10	10	-	-	залік
7.	Особливості викладання фахових дисциплін у вищій школі			I	10	4	2	4	залік

Проректор з наукової роботи О.А.Дубасенюк

Рис. 1. Копія додатка до наказу про планування навчального процесу в Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка у 2001–2002 н.р.

Складали відповідні розклади занять, які представлені також на рис. 4, рис. 5. Це були додаткові заняття з фахової та загальної підготовки, на яких закріплювалися та здобувалися теоретичні знання, удосконалювалися уміння та навички практичної роботи. Причому слід зауважити, що тоді ще існував інститут кандидатських мінімумів, які були однією з умов при захисті кандидатських дисертацій.

До організації освітнього процесу для аспірантів залучалися кращі науковці не лише університету, а й інших наукових установ та закладів освіти. Так, навчальні дисципліни із суспільних наук читали професори Антонова О.Є., Васянович Г.П., Глотов Б.Б., Дем'янчук О.Н., Дубасенюк О.А., Жильцов О.Б., Зязюн І.А., Козловець М.А., Лавриченко Н.М., Левківський М.В., Лісова С.В., Ничкало Н.Г., Обозний В.В., Плахотнік О.В., Пуховська Л.П., Саух П.Ю., Сбруєва А.А., Сейко Н.А., Стадник М.М., Шандра В.С., Ярошовець В.І.; з гуманітарних наук – професори Буніятова І.Р., Білоус П.В., Городенська К.Г., Квеселевич Д.І., Кияк Т.Р., Никончук М.В.; Німчук В.В., Фролова І.Є., Чирков О.С.; дисципліни з використання інноваційних, інформаційно-комунікаційних технологій, технічних засобів викладали професори Ляшенко Б.М., Спирін О.М.; природничі науки забезпечували професори

Акімов І.А., Довгаль І.В. Межжерін С.В., Стадниченко А.П.; з економічних наук – професори Куценко В.І., Саух І.В.

Додаток № 22
„ЗАТВЕРДЖУЮ”
проректор з навчальної роботи
М.М.Осадчий

РОЗПОДІЛ ГОДИН ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З АСПИРАНТАМИ І-ГО РОКУ ПІДГОТОВКИ НА 2006-2007 Н.Р.

№ п/п	Назва предмету	Спеціальність	Кафедри, які забезпечують читання	Семестр	Кількість годин					Форма контролю
					Всього	Лекції	Практ.	Лабор.	Сам. робота	
1.	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу	03.00.08 – зоологія; 09.00.04 – філософська антропологія,	Педагогіки та загальної, виховної і педагогічної психології	I	36	10	6	8	12	Залік
2.	Організація виховної роботи у вищому навчальному закладі	філософія культури; 09.00.05 – історія філософії; 09.00.11 –	Іновативних технологій освіти і виховання	I	36	4	2	4	26	Залік
3.	Методика оформлення наукових досліджень	релігієзнавство; 10.02.01 – українська мова;	Педагогіки	I	36	10	-	-	26	Залік
4.	Теорія та практика наукового стилю української мови	10.01.01 – українська	Української мови	I	36	8	10	-	18	Залік
5.	Інформатика	літератур; 10.01.06 – теорія літератур;	Прикладної математики та інформатики	I	36	6	-	12	18	Залік

Рис. 2. Фрагмент з додатку до наказу про планування навчального процесу у Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2006–2007 н.р.

Додаток № _____
„ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи
Л.М. Якович

РОЗПОДІЛ ГОДИН ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З АСПИРАНТАМИ І РОКУ НА 2015-2016 Н.Р.

№ п/п	Спеціальність	Назва предмету	Кафедри, які забезпечують читання	Кількість				Семестр					Кількість годин		
				Англійська мова	Романіст.	Групи	Шпаргалки	Всього	Лекції	Прак-тичні	Лабора-тор.	Сам. робота	Залік		
1.	На усіх спеціальностях	Теорія та практика наукового стилю української мови	Української мови	24	1	1	2	1	36	6	2	-	24	2	
2.	10.02.01 – українська мова	Сучасні лінгвістичні дослідження	Української мови	1	1	1	1	1	36	12	6	-	16	2	
3.	13.00.05 – соціальна педагогіка	Методологічні основи соціальної педагогіки	Соціальної педагогіки та педагогічної майстерності	1	1	1	1	1	36	6	6	6	16	2	
4.	13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки 13.00.04 – теорія методика професійної освіти 13.00.07 – теорія і методика виховання	Актуальні проблеми педагогічної науки	Педагогіки	6	1	1	1	1	36	12	6	-	16	2	
5.	На усіх спеціальностях	Методика оформлення наукових досліджень	Педагогіки	24	1	1	2	1	36	8	4	-	20	2	
6.	На усіх спеціальностях	Інформатика	Прикладної математики та інформатики	24	1	1	2	1	36	6	-	6	20	2	

Рис. 3. Фрагмент з додатку до наказу про планування навчального процесу у Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2015–2016 н.р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

проректор з навчальної роботи
Житомирського державного педагогічного
університету імені Івана Франка
М.М.Осадчий
19 грудня 2002 року

Розклад
занять, заліків аспірантів Житомирського педуніверситету 1 року навчання
на період зимової сесії з 8.01.2003р. по 31.01.2003р.

Дата / Дні	Пари/ години	НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ
8 січня середа	I 8.30	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу професор <u>Дубасенюк</u> О.А.
	II 10.45	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу професор <u>Дубасенюк</u> О.А.
	III 12.30	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу доцент Король Л.М.
	IV 14.15	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу доцент Король Л.М.
9 січня середа	I	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу професор <u>Дубасенюк</u> О.А.
	II	Інформатика доцент Липченко Б.М.
	III	Інформатика доцент Липченко Б.М.
	IV	Організація виховної роботи у вищому навчальному закладі доцент <u>Литинов</u> В.С.
10 січня четвер	I	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу професор <u>Дубасенюк</u> О.А.
	II	Актуальні проблеми сучасної науки професор <u>Дубасенюк</u> О.А., професор Білоус П.В.
	III	Психолого-педагогічні основи підготовки викладачів вищого навчального закладу доцент Король Л.М.
	IV	Інформатика доцент Липченко Б.М.

**Рис. 4. Фрагмент розкладу занять
для аспірантів 1 курсу на 2002–2003 н.р.**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчальної роботи
Янович Л.М.
" " " 20 р.

Розклад занять з фахових дисциплін для аспірантів та здобувачів наукових ступенів
(I семестр 2014-2015 н.р.)

Дата проведення	Час проведення	Місце проведення	Назва дисципліни	Прізвище, ініціали викладача	Напрямок підготовки
Середа 03.12.2014 р.	09:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми філософської науки	Проф. Саух П.Ю.	На усіх спеціальностях
	11:00	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми філософської науки	Проф. Саух П.Ю.	На усіх спеціальностях
	12:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
	14:00	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
Четвер 04.12.2014 р.	09:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми філософської науки	Проф. Саух П.Ю.	На усіх спеціальностях
	11:00	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
	12:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
П'ятниця 05.12.2014 р.	09:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
	11:00	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
Понеділок	09:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
	09:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
08.12.2014р.	11:00	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни
	12:30	209 ауд. ЦК	Актуальні проблеми педагогічної науки	Проф. Дубасенюк О.А.	Педагогічні дисципліни

**Рис. 5. Фрагмент розкладу занять для аспірантів 1 курсу
на 2014–2015 н.р.**

Результати навчання фіксувалися у відомостях успішності, при чому були індивідуальні відомості на кожного аспіранта та на групу, що представлено на рис. 6 та рис. 7.

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Факультет аспірантура

2009/2010 навчальний рік Група _____
Курс _____

ЗАЛКОВО-ЕКЗАМЕНАЦІЙНА ВІДОМІСТЬ № _____
з **Вища освіта і Болонський процес**
(назва навчальної дисципліни)

за _____ I _____ навчальний семестр. Екзамен / залік _____ (дата)

Екзаменатор професор Левітський М.В.
(імені, прізвища, ініціали)

Викладачі, які ведуть практичні, семінарські та лабораторні заняття професор Левітський М.В.

№ п/п	Прізвище та ініціали	№ заліско-екзаменних книжок	Відмітка про складання заліку	Підпис викладача та дата	Екзаме-наційна оцінка	Підпис екзаменатора
1.	Дітківська Світлана Іванівна					
2.	Палько Ірина Миколаївна					
3.	Діверенко Дар'я Олександрівна					
4.	Калитчук Федір Михайлович					
5.	Казьмерчук Анастасія Вікторівна					
6.	Ционківська Ірина Олександрівна					
7.	Тимчук Таїса Вікторівна					
8.	Шпаківська Ольга Володимирівна					
9.	Держак Олена Іванівна					
10.	Ішук Ірина Сергіївна					
11.	Пащок Марина Костянтинівна					
12.	Свеста Тамара Вячеславівна					
13.	Скок Тетяна Леонідівна					
14.	Коваленко Тетяна Леонідівна					

Рис. 6. Фрагмент відомості групи аспірантів 1 року навчання з дисципліни «Вища освіта і Болонський процес» за 2009–2010 н.р.

Форма № Н-5.03

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Інститут, факультет, відділення _____ аспірантури
Напрямок підготовки (спеціальність) _____ 10.01.01 - українська література
Курс _____ Група _____

2013 - 2014 навчальний рік

ВІДОМІСТЬ ОБЛІКУ УСПІШНОСТІ № _____

Коваленко Тетяна Леонідівна
(прізвище, ім'я, по батькові аспіранта)

за _____ I _____ навчальний семестр.

Форма семестрового контролю _____ залік _____ Загальна кількість годин _____
(лекцій, семінарів)

Викладачі: професори Білоус П.В., Левітський М.В., Саух П.Ю., доцентки Бакалюк Т.А., Коваленко Г.К., Березко О.С.
(імені, прізвища, прізвище та ініціали викладачів, імені прізвища аспірантки)

Викладачі: професори Білоус П.В., Левітський М.В., Саух П.Ю., доцентки Бакалюк Т.А., Коваленко Г.К., Березко О.С., Білоус О.М.
(імені, прізвища, прізвище та ініціали викладачів, імені прізвища аспірантки)

№ п/п	Найменування дисципліни	Прізвище, ініціали викладача	Оцінка		ЕСТЗ	Дата	Підпис викладача
			за виконаними заняттями	кількість балів за 100 балів за повною шкалою			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Теорія та практика наукового стилю української мови	Коваленко Г.К.					
2.	Методика оформлення наукових робіт	Березко О.С.					
3.	Інформатика	Бакалюк Т.А.					
4.	Вища освіта і Болонський процес	Левітський М.В.					
5.	Актуальні проблеми сучасного літературознавства	Білоус П.В.					
6.	Актуальні проблеми філософії науки	Саух П.Ю.					

Директор інституту, декан факультету, завідуючий відділення _____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Рис. 7. Копія відомості аспірантки 1 року навчання спеціальності 10.10.10 «Українська література» за 2013–2014 н.р.

Тому фактично з 2016 року цей процес у нашому університеті набрав масовості, збільшився та змінився у тривалості періоду навчання, формах діяльності та точках контролю, бо з'явилися ще і екзамени.

Було розроблено перші освітньо-наукові програми (рис. 8), навчальні та робочі навчальні плани підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з графіком освітнього процесу, розподілом тижневого навантаження на освітню та наукову складову, практику, державну атестацію (зараз атестація) та канікули (рис. 9, рис. 10).

З 2016 по 2018 роки освітня складова реалізовувалася впродовж 2 років навчання (1 та 2 курси), до якої також доєдналася асистентська педагогічна практика, яка проходила впродовж трьох 3 років навчання (1, 2, 3, 4, 5, 6 семестри відповідно 1, 2, 3 курсів) і державна атестація. Програма підготовки докторів філософії була орієнтована на 41,5 кредита, де на обов'язкові навчальні дисципліни було виділено 12 кредитів, на дисципліни самостійного вибору університету – 10 кредитів, на дисципліни вільного вибору аспіранта – 14 кредитів та 6 кредитів – асистентська педагогічна практика. Новатиною також було наявність блоку дисциплін вільного вибору аспіранта, який їм може запропонувати університет (рис. 10, рис. 11, рис. 12). Шаблони навчальних планів та робочих навчальних планів типові для усіх спеціальностей.

Певного удосконалення потребує ще система атестації докторів філософії, зокрема утвердження основних постанов та положень, щоб повністю унормувати алгоритм атестації та захистів. Сьогодні заклади вищої освіти самостійно випробовують технології захистів дисертаційних досліджень, знаходять суперечності і вирішують проблеми, що виникають.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова Вченої ради

Житомирського державного

університету імені Івана Франка

П.Ю. Саух

(протокол № 2 від 22.04.2016р.)

**ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
"ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ"**

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ третій (освітньо-науковий)
(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ доктор філософії
(назва ступеня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 01 Освіта
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 011 Науки про освіту
(код та найменування спеціальності)

КВАЛІФІКАЦІЯ доктор філософії в галузі освіти

Обсяг програми – 41,5 кредити ЄКТС
Термін навчання – 4 роки
Форма навчання – денна, вечірня, заочна

Житомир – 2016

**Рис. 8. Копія титулки освітньо-наукової програми
«Загальна педагогіка та історія педагогіки» за 2016 рік**

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

форма навчання: **Денна (вечірня), заочна (дистанційна)** освіта кваліфікація: **Доктор філософії в галузі освіти**

рівень вищої освіти: **Третій (освітньо-науковий)**

ступінь вищої освіти: **Доктор філософії (перший науковий)**

галузь знань: **01 Освіта**

спеціальність: **011 Науки про освіту**

спеціалізація: **Загальна педагогіка та історія педагогіки** тривалість навчання: **4 роки**
вигоди до вступу: **Другий (магістерський) рівень вищої освіти**

I. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (денна (вечірня))

Курс	Вересень		Жовтень		Листопад		Грудень		Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Серпень					
	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
I	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН
II	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН	ТН
III	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н
IV	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н

ПОЗНАЧЕННЯ: Т теоретичне навчання; Н наукова діяльність; С незалежні семі; К канікули; П дистанційна підготовка; ДА державна атестація

Рис. 9. Копія титулки навчального плану підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 «Науки про освіту» за 2016–2017 н.р.

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ (тижні), (денна (вечірня))

Курс	Теоретичне навчання / Наукова діяльність	Екзаменацій на сесія	Практика	Виконання дипломної роботи	Державна атестація	Канікули	Всього
I	37	2	2			11	52
II	37	2	2			11	52
III	39		2			11	52
IV	39				1	12	52
Разом	152	4	6	0	1	45	208

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Виробнича		6
Асистентська педагогічна практика (організація та проведення навчальних занять)	1,2,3,4,5,6	6
Разом		6

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва атестації	Форми атестації	Семестр
Захист дисертації	дисертація	8

Рис. 10. Копія листка, де міститься інформація про бюджет часу, практику та державну атестацію з навчального плану підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 «Науки про освіту» за 2016–2017 н.р.

V. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ АСПІРАНТА, ЗАПРОПОНОВАНИХ УНІВЕРСИТЕТОМ (ДВВА)

№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами		Кількість кредитів ECTS
		Ескасені	Залиш	
1	Актуальні проблеми сучасної гідробіології	3		4,0
2	Актуальні проблеми сучасної зоології	3		4,0
3	Актуальні проблеми сучасної психології	3		4,0
4	Актуальні проблеми теорії літератури	3		4,0
5	Актуальні проблеми теорії та методології української літератури	3		4,0
6	Аналіз експериментальних даних в зоології	4		3,5
7	Використання ІКТ в науково-педагогічному дослідженні	4		3,5
8	Віртуалістика		4	3,0
9	Вступ до загальної теорії міри та інтеграла	3		4,0
10	Вступ до теорії сублінійних функцій		4	3,0
11	Геометрична теорія функцій комплексної змінної	3		4,0
12	Глобалізовані світ і філософія сталого розвитку людства	3		4,0
13	Екологія водоріч	4		3,5
14	Жанрово-стильова парадигма сучасної української літератури		4	3,0
15	Інноваційні технології у професійній освіті		4	3,0
16	Історико-педагогічне джерелознавство	4		3,5
17	Історичні дослідження та науково-інформаційні процеси	4		3,5
18	Історія і перспективи розвитку українсько-польських відносин	3		4,0
19	Квазіізоморфний аналіз	4		3,5
20	Компаративний аналіз у науковому дослідженні	3		4,0
21	Критерії перевірки статистичних гіпотез	4		3,5
22	Літературна медієвістика в Україні	4		3,5
23	Математика і статистика у психології		4	3,0
24	Методика організації та математичні методи обробки результатів педагогічного експерименту		4	3,0
25	Методичні основи емпіричного дослідження	4		3,5
26	Методологічна культура дослідника	3		4,0
27	Методологічні основи релігієзнавства		4	3,0
28	Методологічні основи філософської антропології		4	3,0
29	Методологічні підходи до вивчення проблем професійної освіти	3		4,0
30	Методологічні підходи до вивчення проблем середньої освіти	3		4,0
31	Методологічні підходи до організації історико-педагогічного та порівняльно-педагогічного дослідження	3		4,0
32	Методологія сучасного мовознавства		2	3,0
33	Міжрелігійний та міжкультурний діалог у глобальному світі		4	3,0
34	Міжрелігійні та міжпрофесійні відносини в Україні		4	3,0
35	Моделі освіти та їх інтегрування у процес дослідження	4		3,5
36	Моделювання як метод науково-педагогічного дослідження	4		3,5
37	Націотворення та національні держави у XIX-XXI ст.: європейський досвід та Україна	4		3,5
38	Новий образ світу і людини у XXI столітті: філософське осмислення	4		3,5
39	Основи глієкомієлінового аналізу		4	3,0
40	Основи дослідницької діяльності в архівних установах		4	3,0
41	Основи зоологічної систематики та нумерклатури		4	3,0
42	Практико-орієнтований підхід в історико-педагогічному та порівняльно-педагогічному дослідженнях		4	3,0
43	Прикладна спрямованість шкільного курсу математики		4	3,0
44	Принципи організації наукових досліджень з теорії літератури		4	3,0
45	Проблеми імперії в нові та новітні часи	3		4,0
46	Психологія особистості 21-го століття	3		4,0
47	Психометричні методи у психології		4	3,0
48	Релігія в сучасному світі	4		3,5
49	Релігія у глобальній політиці і міжнародних відносинах: світ і Україна	3		4,0
50	Релігія, демократія і цінності у глобальному контексті	4		3,5
51	Стратегії та інструментарій сучасних психологічних досліджень	4		3,5
52	Теорія і методика розвивального навчання математики	3		4,0
53	Теорія і практика наукового стилю української мови		2	3,0
54	Урбаністичні студії		4	3,0
55	Фізіолого-біохімічні механізми адаптаційних процесів		4	3,0
56	Філософія бізнесу	4		3,5
57	Філософія та феноменологія релігії	3		4,0
58	Філософська герменевтика	3		4,0
59	Формування геометричної компетентності майбутнього вчителя математики	4		3,5
60	Шляхи розвитку сучасної драматургії	4		3,5

Рис. 11. Копія блоку дисциплін вільного вибору аспіранта, запропонованих університетом (ДВВА) з навчальних планів підготовки докторів філософії за 2016–2017 н.р.

№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами		VI. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ												Розподіл аудиторних годин на тиждень за видами навчання			
		Експертні	Залиш.	Кількість кредитів ЄCTS	Кількість годин	Лінійні дисципліни			Кількість годин			Кількість годин			Семестри				
						Загальної освіти	Спеціальності	Інтегровані	Аудиторні		Спеціальні роботи / науково-дослідницькі роботи	Аудиторні		Спеціальні роботи / науково-дослідницькі роботи	Кількість годин в семестрі				
		Всього	в тому числі: у класі	в лабораторії / в майстер-класі	Всього				в тому числі: у класі	в лабораторії / в майстер-класі		I курс	II курс		III курс	IV курс			
Об'єктивні навчальні дисципліни																			
1. Дисципліни загальноосвітньої підготовки																			
1	Підготовка підателя виступів виступів	1		3,0	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
2	Сучасні системи керування інформації, науковими, професійними та управлінськими процесами	2		3,0	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
				Всього за дисциплінами загальноосвітньої підготовки:	6,0	180	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
2. Дисципліни професійної підготовки																			
3	Інформація про професійні спеціалізації	1	2	6,0	180	120	60	80	0	0	0	80	100	2	18	2	18		
				Всього за дисциплінами професійної підготовки:	6,0	180	120	60	80	0	0	80	100	2	18	2	18		
3. Дисципліни вільного вибору																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
4. Інші вільні дисципліни																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
5. Дисципліни спеціалізованої підготовки																			
2.1. Дисципліни загальноосвітньої підготовки																			
4	Історія та філософія науки	2	1	3,0	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
				Всього за дисциплінами загальноосвітньої підготовки:	3,0	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2.2. Дисципліни професійної підготовки																			
5	Актуальні проблеми в галузі загальної педагогіки, спеціальної педагогіки та етики педагогіки	2		3,0	90	30	6	0	24	60	14	8	78	2					
6	Методологія наукової, педагогічної та науково-педагогічної діяльності в освіті та дослідженні	1		3,0	90	30	10	20	0	6	18	6	10	74	2				
				Всього за дисциплінами спеціалізованої підготовки:	6,0	180	60	26	24	120	30	12	10	152	4	2	0		
2.3. Дисципліни вільного вибору в спеціальності																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в спеціальності:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2.4. Дисципліни вільного вибору в інших спеціальностях																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
7. ДВА 4 з переліку, запропонованого університетом																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
8. ДВА 2 з переліку, запропонованого університетом																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
9. ДВА 3 з переліку, запропонованого університетом																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
10. ДВА 4 з переліку, запропонованого університетом																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
11. Інформаційна підготовка фахівця: розробка та управління навчальним заняттям																			
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
				Всього за дисциплінами вільного вибору в інших спеціальностях:	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Рис. 12. Копія фрагменту навчального плану підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 «Науки про освіту» за 2016–2017 н.р.

З 2019 року за бажаннями та пропозиціями здобувачів вищої освіти, залучених стейкхолдерів освіти складова зменшилася у періоді – нині це I рік навчання. Відповідно було змінено ряд освітніх компонентів, перероблено освітні програми та навчальні плани. Однак це ніякою мірою не вплинуло на якість підготовки майбутніх докторів філософії. Власне питання скорочення термінів навчання та третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти зумовлено абсолютно об'єктивними причинами: підвищення вимог до випускника магістратури; наявність практичної підготовки на кожному рівні вищої освіти; наскрізна концепція діяльності закладу вищої освіти щодо реалізації програм підготовки на усіх рівнях та відкриття відповідних спеціальностей; освітніх програм; наскрізна робоча група забезпечення виконання тієї чи іншої програми; дотримання ліцензійних вимог щодо надання освітніх послуг; реалізація концепції індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти, особливо у виборі наукового керівника, коли наукова діяльність розпочинається ще з школи і далі продовжується в університеті; спільні наукові проекти, публікації; реалізація концепції академічної мобільності усіх учасників освітнього процесу.

За новими стратегіями розвитку школи кадрів вищої кваліфікації в кожному університеті має бути наукова спільнота, яка: забезпечить якісну підготовку проєвропейського науковця, дослідника, фахівця; створить осередок успіху для кожного учасника освітнього процесу; зможе зберегти та примножити надбання закладу освіти, його традиції; забезпечить комфортне середовище для кожного, хто виявить бажання навчатися саме в цьому закладі.

Ефективним науковим пластом у підготовці наукових кадрів є наукові школи, які створилися і успішно діють на кафедрах університету. Наразі пишаємося здобутками 10 наукових шкіл, які відомі не лише на теренах України, а й за кордоном, а саме: наукова школа «Педагогічні аспекти обдарованості» доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Антонової Олени Євгеніївни; школа доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора, завідувача кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання та спорту Ахметова Рустама Фагимовича «Теоретико-методичні основи управління системою фізичного виховання студентів-спортсменів»; «Підготовка магістрів до педагогічної діяльності» – школа доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Вітвицької Світлани Сергіївни; одна з найстарших шкіл – школа «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів» доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Дубасенюк Олександри Антонівни; наукова школа доктора філософських наук, професора, заслуженого працівника освіти України Козловця Миколи Адамовича «Ідентичність у глобалізованому світі»; «Поліська діалектологічна школа імені професора М. Никончука», яка була ним заснована, нині керує учень професора доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Мойсієнко Віктор Михайлович; школа доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри соціальних інновацій Сейко Наталії Андріївни «Соціально-педагогічний супровід дітей груп ризику»; наукова школа «Проблеми семантики у світлі структурно-функціональної теорії інформації» доктора філологічних наук, професора Квеселевича Дмитра Івановича, яку нині очолює учениця кандидат

філологічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту іноземної філології Полховська Марина Володимирівна; Житомирська наукова малакологічна школа – найстаріша наукова школа доктора біологічних наук, професора, професора кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи Стадниченко Агнеси Полікарпівни; наукова школа доктора філологічних наук, професора Чиркова Олександра Семеновича «Теорія та історія драми», яку очолює його учень кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та зарубіжної літератури Ліпісівський Микола Леонідович. Показники діяльності представників наукових шкіл щорічно вражають відданістю науковців своїм ідеалам науки²⁵.

Ще одним осередком накопичення та поширення наукового потенціалу здобувачів третього рівня в університеті є Рада молодих науковців (РМН), до складу якої входять представники усіх факультетів та навчально-наукових інститутів. Основною концепцією розвитку Ради молодих науковців є створення для молодих дослідників умов щодо сприяння, підтримки, соціалізації та мобілізації їх наукової діяльності, творчого пошуку. Основними завданнями Ради є об'єднання молодих учених з метою залучення їх до фундаментальних та прикладних досліджень, формування методологічної культури, озброєння методами наукового пошуку, підвищення рівня професіоналізму, формування готовності до сприймання нових наукових ідей, теорій та їх подальшої розробки.

Особливу увагу рада приділяє участі молодих дослідників у роботі наукових шкіл, лабораторій, проблемних груп, співпраці з Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених. Представники Ради беруть активну участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій та семінарів різного рівня, у різноманітних конкурсах, грантах, виставках, наукових проєктах тощо, що дозволяє популяризувати науку не лише на теренах України, а й за її межами.

Члени ради молодих науковців залучені до процесів підготовки студентів до участі в предметних олімпіадах, конкурсах

---

²⁵ Житомирський державний університет імені Івана Франка. 100 років. Житомир, 2019. 244 с., ілюстр.

студентських наукових робіт. Багато студентів мають спільні наукові публікації з викладачами.

За останні 10 років з числа аспірантів та молодих вчених університету було: 7 стипендіатів Кабінету Міністрів України (Антонян-Шевчук Б.Л., Білявська В.С., Вакалюк Т.А., Вольницька Д.О., Корнійчук Н.М., Новицький С.В., Стельникович С.В.); 2 стипендіати академічної стипендії Президента України (Єфремов В.В., Коломійчук О.С.); стипендіат іменної стипендії Верховної Ради України для найталановитіших молодих учених (Севостьянов Є.О.); лауреат щорічної премії Президента України для молодих учених (Севостьянов Є.О.); переможець конкурсу МОН України наукових і творчих робіт про голодомор (номінація кращі дослідницькі та творчі роботи студентів, аспірантів, молодих науковців) (Єфремов В.В.); 2 стипендіати міжнародних програм: Фонду «Свобода та демократія» в рамках проекту «Координація і підтримка вищої полонійної освіти в Україні» (Гречуха І.А.), Австрійської служби охорони (Віденський університет) (Анхим О.І.); лауреат премії Кабінету Міністрів за особливі досягнення молоді у розбудові України (Макарчук І. С.)

З метою популяризації науки серед молоді, залучення її до нової генерації науковців та задля визнання наукового доробку кожного в університеті започатковано щорічний конкурс «Молодий науковець року» за психолого-педагогічним, літературно-лінгвістичним, природничо-математичним та історико-філософським напрямками. За результатами науково-дослідної роботи упродовж останніх років 17 молодих науковців стали номінантами у відповідних напрямках, а саме: психолого-педагогічний (Булгаков О., Вакалюк Т.А., Колесник Н.Є., Сікора Я.Б., Павлик Н.П.); літературно-лінгвістичний напрям (Андрушенко О.Ю., Ліпісівський М.Л., Тараба І.О., Юрчук О.О.); природничо-математичний – (Севостьянов Є.О., Корнійчук Н.М., Чайка М.В, Шелюк Ю.С.); історико-філософський напрям (Ковальчук І.В., Маркевич О.В.; Стельникович С.В., Яцик І.С.). При чому 2 і більше разів ставали Андрушенко О.Ю., Вакалюк Т.А., Корнійчук Н.М., Павлик Н.П., Стельникович С.В., Севостьянов Є.О., Юрчук О.О.

Враховуючи особливості підготовки докторів філософії та європейські виклики щодо популяризації наукової роботи в університеті підтримується на належному рівні концепція академічної мобільності. Так, за останні п'ять років понад 40 аспірантів та молодих науковців

пройшли зарубіжне наукове стажування у відомих заклад освіти, а саме: Варшавський університет, Sophia Universitet (м. Трент, Італія), Народний університет (м. Яруплунд, Німеччина), Ягелонський університет, Словацький університет, Вища Школа Агробізнесу в Ломжі (Польща).

Певним викликом для аспірантів постала презентація наукового доробку у публікаціях та виданнях, які індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, однак ректорат університету максимально підтримує таку роботу, ініціює та мотивує до написання грошовими винагородами. Наразі у науковому доробку молоді є понад 120 таких публікацій.

Заслуговує на увагу наш щорічний «Інформаційно-аналітичний бюлетень відділу аспірантури та докторантури «Доктрина», який був започаткований з нагоди 20-річчя аспірантури Житомирського державного університету імені Івана Франка. В «Доктрині» подається інформація про основні результати наукової та міжнародної роботи усіх учасників освітнього процесу університету у вигляді статей та інтерв'ю, публікується інформація про захисти наших випускників аспірантури та докторантури. Власне все, що може якомога найкраще і найповніше дозволити нам увіковічнити вкотре нашу наукову спільноту. При чому його отримує кожен учасник підсумкової конференції з нагоди Днів науки, а це 99% учасників освітнього процесу – від студента, аспіранта, докторанта до викладача, проректора, ректора²⁶. Усі видання, як власне і вся інформація про особливості та перспективи розвитку науки, підготовки кадрів вищої кваліфікації (докторів філософії (кандидатів наук) та докторів наук) представлені на офіційному сайті університету <https://zu.edu.ua>.

Однак, незважаючи на прекрасні результати та досягнення наукової, дослідницької та практичної діяльності, які демонструють щорічно випускники аспірантури Житомирського державного університету імені Івана Франка існує ще ряд проблем, які вимагають вивчення та вирішення: недостатній рівень професійної активності молодих науковців університету, дещо низький відсоток молодих учених, які

---

²⁶ Інформаційно-аналітичний бюлетень відділу аспірантури та докторантури «Доктрина». 2017. Вип. 6. 20 с. URL: https://library.zu.edu.ua/doc/Doktryna_6_2017.pdf

підтвердили високий рівень знань іноземної мови і мають відповідні сертифікати, що дозволяє їм збільшувати траєкторії академічної мобільності та популяризації нашої науки за межами України; зниження кількості квот для отримання премій та стипендій різних рівнів. Все це зумовлює нові виклики перед закладами освіти усіх рівнів і форм власності у побудові абсолютно нової та успішної моделі підготовки на третьому (освітньо-науковому рівні) вищої освіти.